

Informatyka 1

Wykład III

Wyrażenia i instrukcje, złożoność obliczeniowa

Robert Muszyński
ZPCiR ICT PWr

Zagadnienia: składnia wyrażen, drzewa rozbioru gramatycznego i wyliczenia wartości wyrażen, operatory DIV i MOD, zagadnienia złożoności obliczeniowej, instrukcja warunkowa IF-THEN, forma zapisu programu, instrukcje pętli WHILE-DO i FOR-TO-DO.

Copyright © 2001–2005 Robert Muszyński

Niniejszy dokument zawiera materiały do wykładu na temat podstaw programowania w językach wysokiego poziomu. Jest on udostępniony pod warunkiem wykorzystania wyłącznie do własnych, prywatnych potrzeb i może być kopiowany wyłącznie w całości, razem ze stroną tytułową.

Składnia wyrażień

wyrażenie = proste-wyrażenie

[operator-relacyjny proste-wyrażenie].

operator-relacyjny =

"=" | "<>" | "<" | ">" | "<=" | ">=" | "IN".

proste-wyrażenie = [znak-liczby]

skladnik {operator-addytywny skladnik}.

operator-addytywny = "+" | "-" | "><" | "OR" | "OR_ELSE".

skladnik = czynnik {operator-multiplikatywny czynnik}.

operator-multiplikatywny = "*" | "/" |

"DIV" | "MOD" | "AND" | "AND_THEN".

czynnik = zmienna | stala-bez-znaku

| wywołanie-funkcji | konstruktor-zbioru

| "(" wyrażenie ")" | "NOT" czynnik

| identyfikator-graniczny.

stala-bez-znaku = liczba-bez-znaku | napis

| identyfikator-stalej | "NIL".

Przykładowe wyrażenia

- $2.0 * 3.5$ — argumenty i wartość typu REAL
- $(2 + 8) * 16$ — argumenty i wartość typu INTEGER
- $X > 2.5$ — lewy argument typu REAL lub INTEGER, prawy — REAL, wynik typu BOOLEAN
- $N * 25$ — INTEGER lub REAL, zależnie od typu N
- $Z = 'T'$ — argumenty typu CHAR, wynik BOOLEAN
- $Z = 15$ — jeśli Z jest CHAR, to wyrażenie jest niepoprawne, (mówimy: nielegalne), zawiera niezgodność typów
- $(X > 0) \text{ AND } (Z = 'T')$ — wyrażenie poprawne, wynik BOOLEAN

Wyrażenia — dalsze przykłady

```
i:=11; x:=-2.0; b:=FALSE; z:='a';
```

```
i * x >= ORD(z)
```

```
(z <= SUCC(z)) = 'TRUE'
```

```
( i * x >= 0 ) < ( z = 'Z' ) AND b
```

```
i DIV i + x
```

```
i DIV (i + x)
```

```
PRED('b')=CHR(ORD('c')-1)
```

```
SUCC(PRED('b'))=CHR(ORD('b'))
```

Wyrażenia — dalsze przykłady

$x, y: \text{INTEGER}; V, W: \text{BOOLEAN}; a, b: \text{CHAR};$

$\text{NOT } V \text{ AND } W \text{ OR } (x = y) \text{ OR } (a \langle \rangle b)$

$x \text{ MOD } y = x \text{ DIV } y$

$((x=y)=V)=W$

$(\text{NOT } V = W) \text{ AND } (\text{NOT } x = y) \text{ OR } (\text{NOT } a \langle \rangle b)$

$(V = \text{NOT } W) \text{ AND } \text{NOT } (x < y) \text{ AND } (a > b)$

$(x = x \text{ DIV } y) \text{ AND } (\text{NOT } y = x \text{ MOD } y)$

Wyrażenia — dalsze przykłady

Czy wyrażenie odpowiada formule matematycznej?

$$\frac{a + b}{ab}$$

$$(a + b) / a * b$$

$$e^{2x} \sin 5x$$

$$\sin(5x) * \exp(2x)$$

$$5 \sin \frac{a}{2} + \frac{1}{2} \cos(tx)$$

$$5 * \sin(a/2) + 1/3 * \cos(t*x)$$

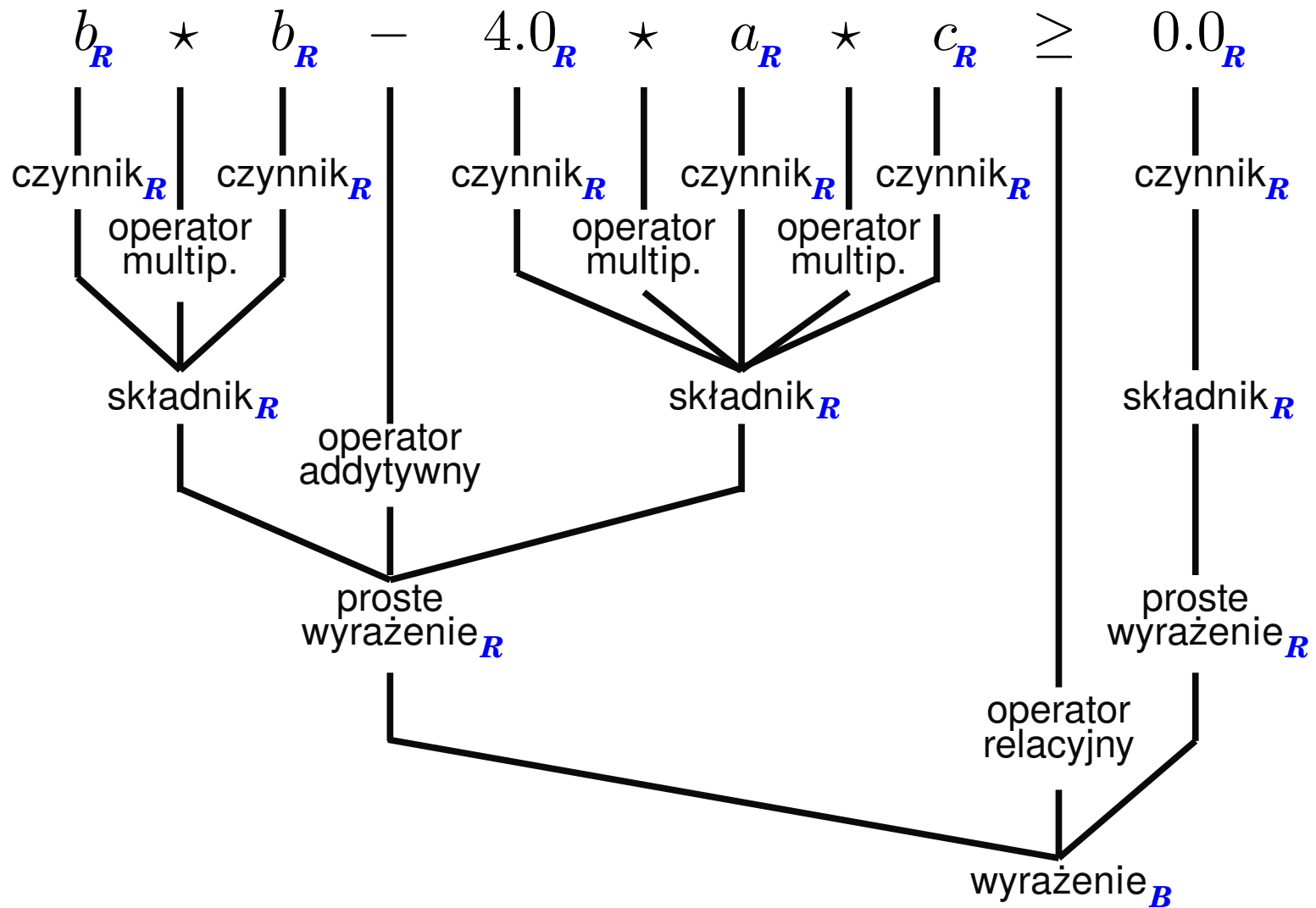
$$\frac{a + b}{c} : \frac{def}{g}$$

$$(a+b)/c/d*e*f/g$$

$$\sin x + e^{2x \cos x}$$

$$\sin(x) + \exp(2*x*\cos(x))$$

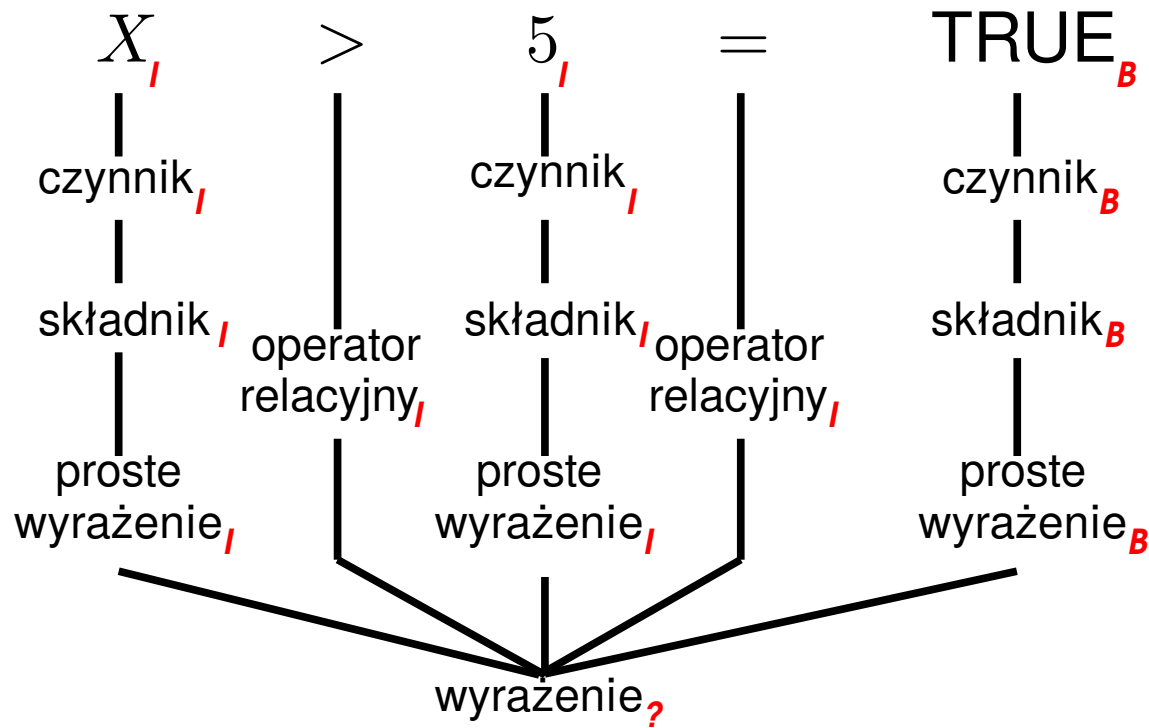
Drzewa rozbioru gramatycznego

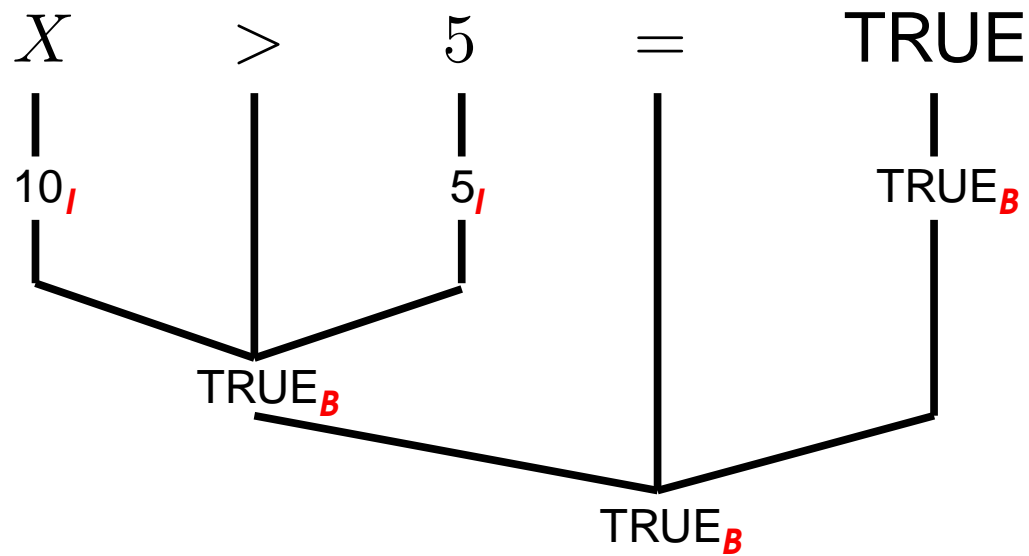
Drzewa rozbioru gramatycznego

- Dowodzą zgodności wyrażenia z regułami języka.
- Nie dowodzą zgodności typów.
- Nie w pełni odpowiadają porządkowi obliczeń.

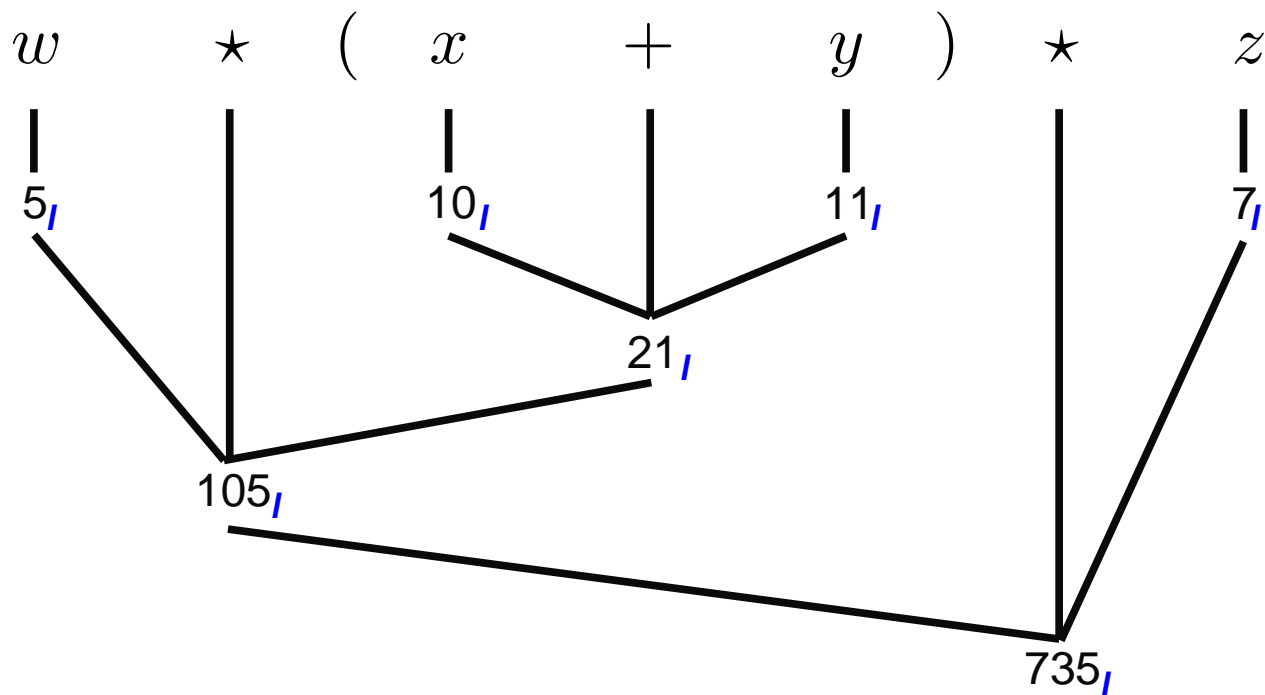
Drzewa rozbioru gramatycznego

Drzewa wyliczania wartości wyrażeń

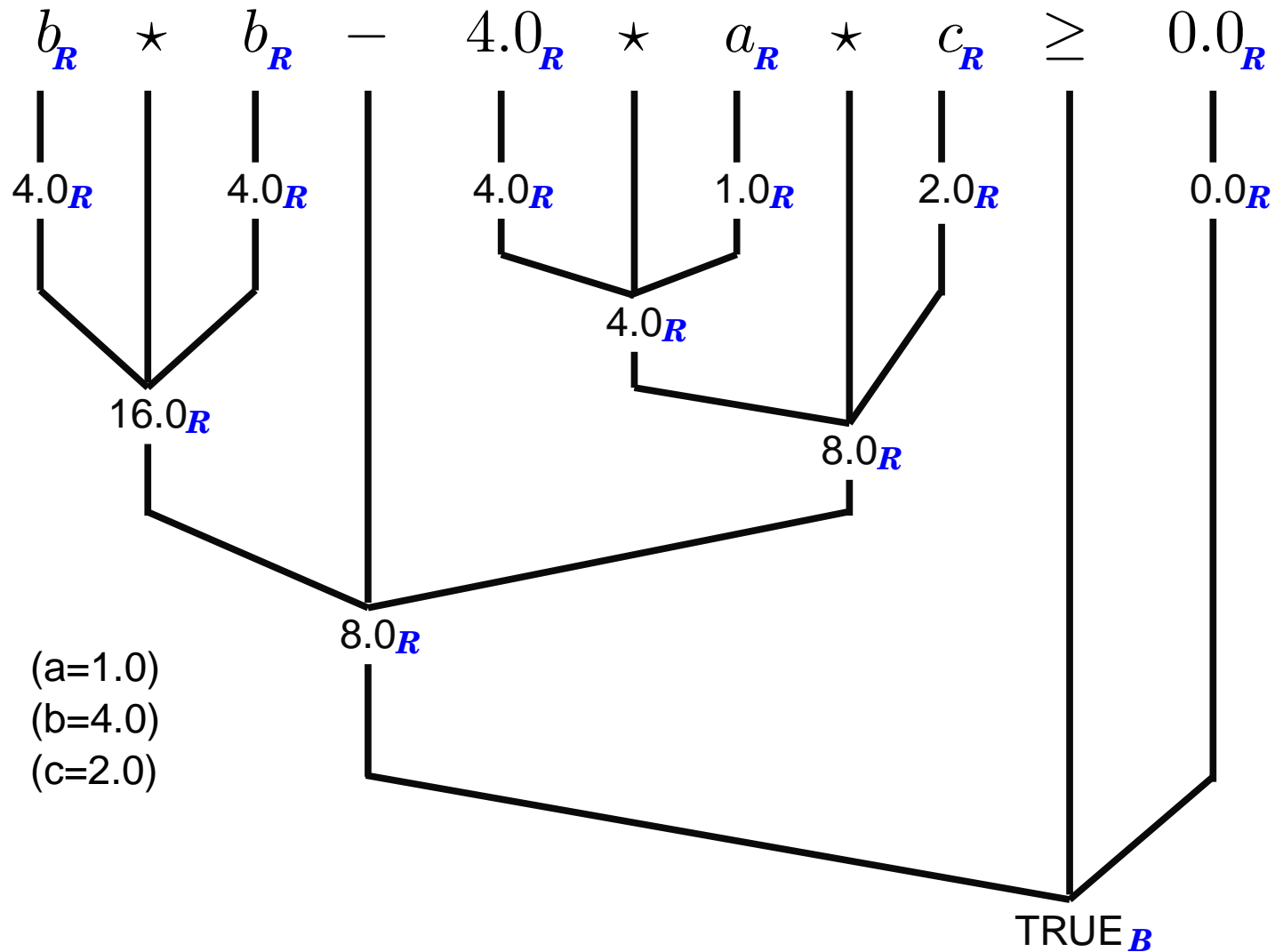
Drzewa wyliczania wartości wyrażeń

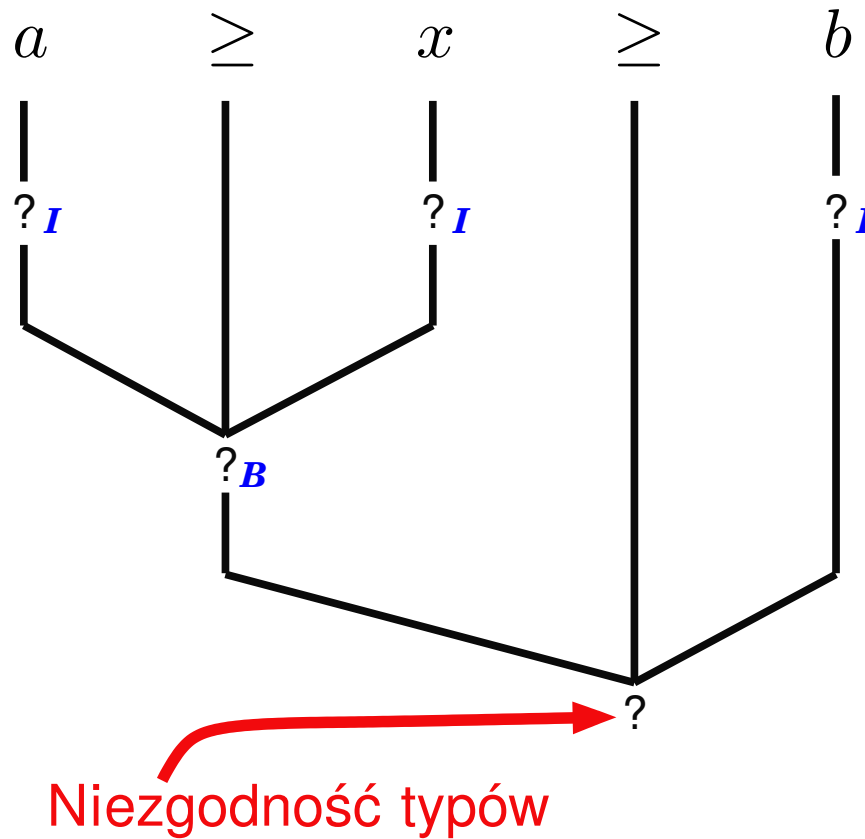
Drzewa wyliczania wartości wyrażeń

- Są podobne do drzew rozbioru gramatycznego.
- Odzwierciedlają porządek obliczeń od lewej do prawej i priorytety operatorów.
- Pozwalają sprawdzić zgodność typów oraz wyliczyć wartości wyrażeń (czasami).

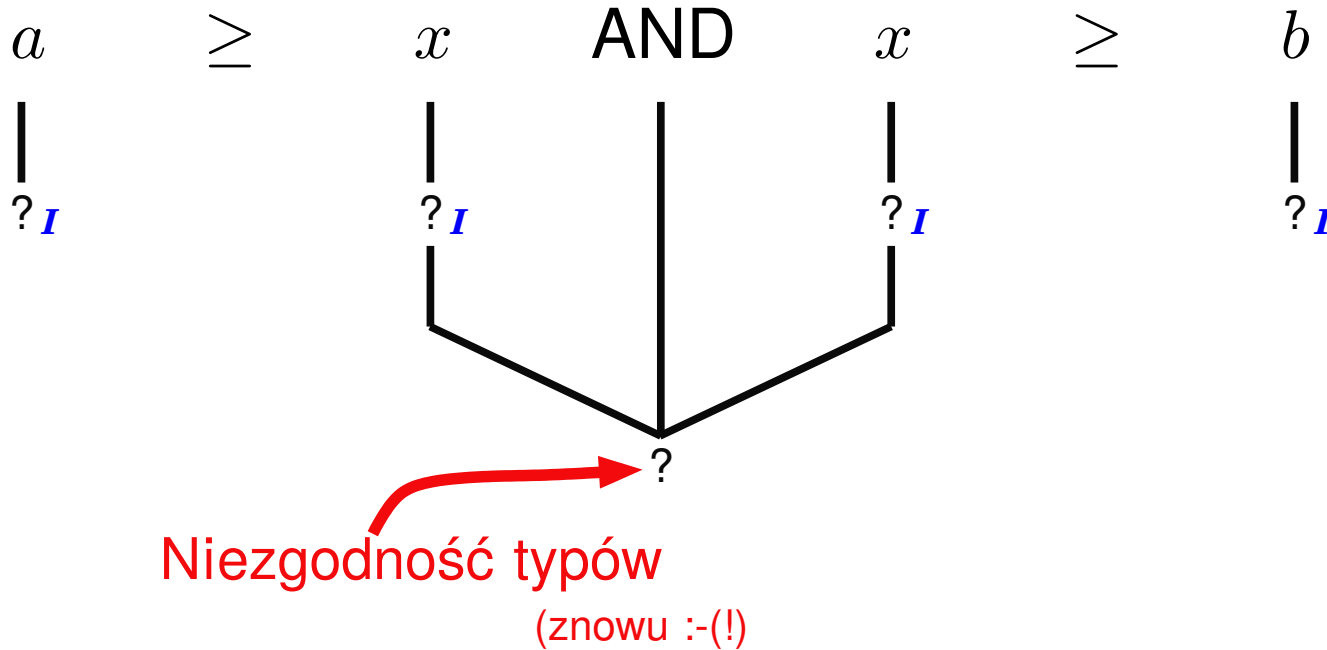
Drzewa wyliczania wartości wyrażeń

Drzewa wyliczania wartości wyrażeń

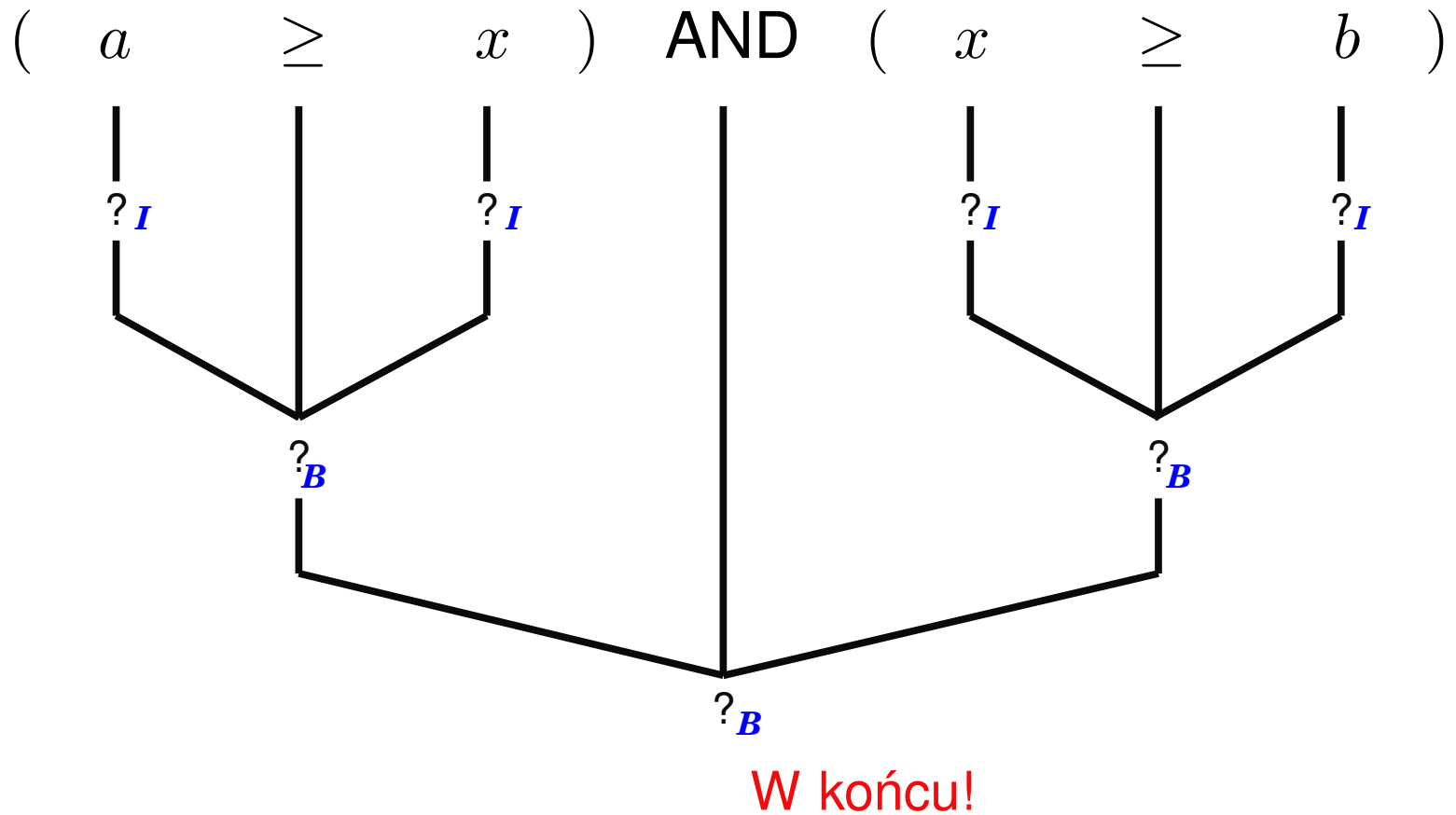

Drzewa wyliczania wartości wyrażeń

- Jak wyglądałoby wyliczanie powyższego wyrażenia w przypadku a , b i x typu BOOLEAN?

Drzewa wyliczania wartości wyrażeń

Operatory DIV i MOD

Dla dowolnych x i y zachodzi

$$x = y * (x \text{ DIV } y) + (x \text{ MOD } y)$$

Przykładowo procentowy wynik wyborów:

$$(IloscZa * 100) \text{ DIV } IloscGlosow$$

ale nie

$$IloscZa \text{ DIV } IloscGlosow * 100$$

Operatory DIV i MOD

k -ta cyfra w rozwinięciu liczby n określonej w układzie pozycyjnym o podstawie p

$$n_k = \left(n \text{ DIV } p^{(k-1)} \right) \text{ MOD } p$$

w szczególności w układzie dziesiętnym

$$n_k = \left(n \text{ DIV } 10^{(k-1)} \right) \text{ MOD } 10$$

Liczmy więc przykładowo

$$\begin{aligned} (853 \text{ DIV } 1) \text{ MOD } 10 &= 3 \\ (853 \text{ DIV } 10) \text{ MOD } 10 &= 5 \\ (853 \text{ DIV } 100) \text{ MOD } 10 &= 8 \end{aligned}$$

i piszemy program

```

FUNCTION Potega(a, b : INTEGER) : INTEGER;
BEGIN
  m := 1;
  FOR i := 1 TO b DO
    m := m * a;
  Potega := m;
END;
... (* Algorytm 1 *)
NrCyfry := 1;
WHILE ??? DO
  BEGIN
    Cyfra := Liczba DIV Potega(10, NrCyfry-1) MOD 10;
    NrCyfry := NrCyfry + 1
  END;

```

cyfr	podstawień	mnożeń	dodawania	porównań
3	30	12	6	?
6	69	33	12	?
n	$n^2 + 5n + 3$	$\frac{n^2}{2} + \frac{5n}{2}$	$2n$?

Napisaliśmy:

```

FUNCTION Potega(a, b : INTEGER) : INTEGER;
BEGIN
  m := 1;
  FOR i := 1 TO b DO
    m := m * a;
  Potega := m;
END;

... (* Algorytm 1 *)
NrCyfry := 1;
WHILE ??? DO
  BEGIN
    Cyfra := Liczba DIV
      Potega(10,NrCyfry-1) MOD 10;
    NrCyfry := NrCyfry + 1
  END;

```

Można prościej:

```

... (* Algorytm 2 *)
Dzielnik := 1;
WHILE Dzielnik < Liczba DO
  BEGIN
    Cyfra := Liczba DIV
      Dzielnik MOD 10;
    Dzielnik := Dzielnik * 10;
  END;

```

Obecnie:

cyfr	podstawień	mnożeń	dodawania	porównań
3	7	9	0	4
6	13	18	0	7
n	$2n + 1$	$3n$	0	$n + 1$

A mieliśmy:

cyfr	podstawień	mnożeń	dodawania	porównań
3	30	12	6	?
6	69	33	12	?
n	$n^2 + 5n + 3$	$\frac{n^2}{2} + \frac{5n}{2}$	$2n$?

Lub jeszcze prościej:

```

WHILE Liczba > 0 DO
BEGIN
    (* Algorytm 3 *)
    Cyfra := Liczba MOD 10;
    Liczba := Liczba DIV 10;
END;

```

co daje

krok	Cyfra	Liczba
0	—	853
1	3	85
2	5	8
3	8	0
4	STOP	

Teraz:

cyfr	podstawień	mnożeń	dodawania	porównań
3	6	6	0	4
6	12	12	0	7
n	$2n$	$2n$	0	$n + 1$

Złożoność obliczeniowa - zarys

Podsumowując:

algorytm	podstawień	mnożeń	dodawania	porównań	złożoność
1	$n^2 + 5n + 3$	$\frac{n^2}{2} + \frac{5n}{2}$	$2n$?	$O(n^2)$
2	$2n + 1$	$3n$	0	$n + 1$	$O(n)$
3	$2n$	$2n$	0	$n + 1$	$O(n)$

dla $n = 100$

algorytm	podstawień	mnożeń	dodawania	porównań
1	10503	5250	200	?
2	201	300	0	101
3	200	200	0	101

Instrukcja warunkowa IF-THEN

instrukcja-IF = "IF" wyrażenie-logiczne "THEN" instrukcja
| "IF" wyrażenie-logiczne "THEN" instrukcja
"ELSE" instrukcja.

Porządkowanie liczb

```
IF x > y THEN
BEGIN
  Większa := x;
  Mniejsza := y
END
ELSE
BEGIN
  Większa := y;
  Mniejsza := x
END;
```

Można też tak ;-)

```
IF x>y THEN BEGIN Większa:=x;
Mniejsza:=y END ELSE BEGIN Większa:=y;
Mniejsza:=x END;
```

Instrukcja IF-THEN — przykłady

Porządkowanie liczb — inny przykład

```
IF x > y THEN
BEGIN
  x := y;
  y := x;
END;
```

```
IF x > y THEN
BEGIN
  tmp := x;
  x := y;
  y := tmp;
END;
```

Instrukcja IF-THEN — przykłady

Składanie instrukcji warunkowych

```
IF warunek1 THEN
  IF warunek2 THEN
    instrukcja1
  ELSE
    instrukcja2
```

```
IF warunek1 THEN
  IF warunek2 THEN
    instrukcja1;
  ELSE
    instrukcja2
```

```
IF warunek1 THEN
  IF warunek2 THEN
    instrukcja1
  ELSE
    instrukcja2
ELSE
  instrukcja3
```

```
IF warunek1 THEN
  IF warunek2 THEN
    instrukcja1
  ELSE
    instrukcja2;
ELSE
  instrukcja3
```

Instrukcja IF-THEN — przykłady

```
IF TRUE THEN IF FALSE THEN WRITELN('false')
ELSE WRITELN('true');
IF FALSE THEN IF FALSE THEN WRITELN('false')
ELSE WRITELN('true');
IF FALSE THEN BEGIN IF FALSE THEN WRITELN('false')
END ELSE WRITELN('true');
IF FALSE THEN BEGIN IF TRUE THEN WRITELN('true')
END ELSE WRITELN('false');
```

Instrukcja IF-THEN — przykłady

```
BEGIN
  ...
  a:=10; b:=5; c:=20; d:='@'; e:=TRUE;

  IF NOT (a MOD b = c) AND e OR (d = '#') THEN
    a := 2 * a
  ELSE IF e OR (d = '&') THEN
    d := '#'
  ELSE
    b:= a + c;
    e := FALSE;

  WRITELN ((a = c) AND (e = FALSE));
  WRITELN ((a = 20) AND (d = '#'));...
END.
```

Instrukcja pętli WHILE-DO

instrukcja-WHILE = "WHILE" wyrażenie-logiczne
"DO" instrukcja.

Sprawdzanie czy liczba jest pierwsza

```
Pierwsza := TRUE;  
Dzielnik := 2;  
WHILE Dzielnik < N DO  
BEGIN  
  IF (N MOD Dzielnik) = 0 THEN  
    Pierwsza := FALSE;  
  Dzielnik := Dzielnik + 1;  
END;
```

Instrukcja pętli FOR-TO-DO

```
instrukcja-FOR = "FOR" zmienna " := "  
                wartosc-początkowa ("TO" | "DOWNTO")  
                wartosc-koncowa "DO" instrukcja.  
wartosc-początkowa = wyrażenie.  
wartosc-koncowa = wyrażenie.
```

Sprawdzanie czy liczba jest pierwsza

```
JestPierwsza := TRUE;  
FOR Dzielnik := 2 TO N-1 DO  
  IF (N MOD Dzielnik) = 0 THEN  
    JestPierwsza := FALSE;
```

Zachowanie instrukcji FOR-TO-DO

- zmienna sterująca musi być zadeklarowana w programie,
- wartości początkowa i końcowa są obliczane dokładnie raz, przed rozpoczęciem realizacji pętli,
- zmiennej sterującej przypisana zostaje wartość początkowa,
- wartość zmiennej sterującej jest zwiększana (a w przypadku wystąpienia słowa DOWNTO zmniejszana), po każdym wykonaniu instrukcji wewnętrznej,
- wartość zmiennej sterującej nie może być zmieniana przez instrukcję wewnętrzną,
- jeżeli wartość zmiennej sterującej jest większa (mniejsza w przypadku DOWNTO) od wartości końcowej, to instrukcja wewnętrzna nie jest wykonywana,
- po zakończeniu wykonywania instrukcji FOR-TO-DO wartość zmiennej sterującej jest nieokreślona.

Równoważność instrukcji WHILE-DO i FOR-TO-DO

```
{ FOR I := E0 TO Ek DO X; }  
I := E0;  
WHILE I <= Ek DO  
BEGIN  
    X;  
    I := I + 1;  
END;
```

Instrukcja pętli FOR-TO-DO — inny przykład

```
PROGRAM Przyklad(INPUT,OUTPUT);
TYPE Miesiace = (styczen, luty, marzec, kwiecien, maj,
                czerwiec, lipiec, sierpien, wrzesien,
                pazdziernik, listopad, grudzien);
    Dni = 1..31;
VAR m : Miesiace;
    d : Dni;
BEGIN
    FOR m := styczen TO grudzien DO
        FOR d := 1 TO DniWMiesiacu(m) DO
            IF SwietoPanstwowe(m,d) THEN
                WRITELN ('Swieto dnia ',d,' miesiaca ',ORD(m));
            END.
        END.
    END.
```